

KSENIJA MILOŠEVIĆ

FORMA PREDIKATA I SEMANTIČKI TIP REČENICE

(Referat za VIII međunarodni kongres slavista u Zagrebu)

0. Opšti je i, možda, jedini koji se ne može dovoditi u pitanje, rezultat raznih pokušaja istraživanja rečenične semantike: da je odnos između sintaksičkog i semantičkog plana iskaza veoma kompleksan i zavisao od mnogih momenata i okolnosti, koji u svoj svojoj složenosti još nisu istraženi. Zato je u ovoj oblasti naučnog zanimanja mogućnost utvrđivanja jedne teorijske koncepcije koja bi bila sveobuhvatna i opšteprihvatljiva veoma neizvjesna. Iako ova činjenica unaprijed dovodi u pitanje mogućnost pune uspješnosti ishoda semantičkih istraživanja na nivou rečenice, ipak su danas veoma živa nastojanja i pokušaji da se pri opisivanju jezika neke pojave i problemi iz ove oblasti bar parcijalno osvijetljavaju. Na to, pored ostalog, podstiču i razmišljanja, opservacije i zaključci u domenu sintaksičke semantike koji su plod starijih perioda lingvističke aktivnosti i kojima bi se danas moglo ponešto dodati ili koji bi se mogli sa stanovišta današnjeg iskustva u nekom pogledu valorizovati.

0.1. Upravo to je motiv mog pokušaja da ukažem na neke momente u semantičkom konstituisanju i interpretaciji tri sintaksička modela srpskohrvatske (i slovenske) proste rečenice, čija su diferencijalna svojstva odavno predmet pažnje u slovenskoj gramatičkoj literaturi. Riječ je zapravo o dvočlanom sintaksičkom modelu sa *tri tipa* predikata i o tipovima opšteg smisla koji se u okviru te tri predikativne forme ostvaruju. To su tzv. *aktivna* (sa aktivnom formom glagola u predikatu), *pasivna* (sa pasivnom formom glagola u predikatu) i *refleksivna* (sa refleksivnom formom glagola u predikatu) *forma rečenice*.¹

0.2. Cilj mi je da, ukazujući na *najopštije* semantički relevantne razlike unutar svakog modela, istovremeno ustanovim i postoji li nešto što je konstantno za svaki pojedini model i što bi istovremeno moglo poslužiti kao *diferencijalno* obilježje prema druga dva modela u nji-

¹ Pod terminom *refleksivna forma rečenice* ovdje se podrazumijeva konstrukcija N₁ — (VF tranz. + se), što znači: dvočlana rečenična konstrukcija sa kongruentnim subjektom i tranzitivnim glagolom u predikatu — u čijem sastavu se nalazi refleksivna komponenta (*se*) koja ne pripada leksičkoj formi glagola. V.: K. Milošević, *Jedan sintaksički model srpskohrvatske proste rečenice i njegove realizacije* (referat na 7. naučnom sastanku slavista u Vukove dane, Beograd, 1977), u štampi u publikaciji *Naučni sastanak slavista u Vukove dane 7*, izd. Međunarodnog slavističkog centra Srbije, Beograd.

hovom sistemnom opisu. Takvo nastojanje u slavistici nije novo. Ono je već ranije ispoljavano, prvenstveno u proučavanju glagola.²

0.3. Moja pažnja će se ograničiti na dva semantički relevantna momenta:

1) na opšti logički odnos koji se ostvaruje u iskazima u čijoj osnovi su ovi modeli — kriterij predikatne logike;

2) na semantičku korelaciju kongruentnog subjekta (podmeta) rečenice (— njegovu aktantnu vrijednost) — kriterij sintaksičko-semantičke korespondencije, odnosno tipa hijerarhizacije elemenata semantičke strukture.

Razmatraće se iskazi sa glagolima *fizičke radnje* u predikatu i s *konkretnim predmetima* — neživim ili živim — kao realnim korelatima argumenata.

Karakter teme nas upućuje da se zadržimo u domenu *tranzitivnih*³ glagola.

Radi neposrednijeg ulaženja u problem, izlaganje ćemo početi od sekundarnih struktura.

1. Poznato je da se u srpskohrvatskim rečeničnim konstrukcijama sa predikatom tipa *Cop* + *part. pass.* mogu ostvarivati:

1) dva kategorijalna značenja participa — *pridjevsko* i *glagolsko*, tj. dvije potencijalne njegove semantičke komponente — *statička* i *dinamička*.

2) *dvojako temporalno značenje* iskaza — u zavisnosti od toga na koju je semantičku komponentu sveden semantički potencijal participa u konkretnom iskazu.⁴ Tako se u konstrukciji sa kopulom u prezentu, koja je najfrekventnija i koju ćemo mi ovdje razmatrati, mogu ostvarivati značenje *sadašnjosti* i značenje *prošlosti*.

Isto tako je poznato da sam predikat, svojom formom, ne diferencira ova dva potencijalna značenja konstrukcije,⁵ nego to čine neki

² F. F. Fortunatov, A. A. Šahmatov, S. Karcevskij, B. Havránek, E. Pauliny, M. Grepl, K. Wiczewska, A. A. Holodovič — I. A. Mel'čuk, B. Ju. Norman, K. Ivanova, R. Usikova, K. Milošević. Naveli smo samo jedan broj autora, a opširnije o ovome v.: K. Milošević, *Teorija glagolskog roda u slovenskim lingvističkim sredinama sedamdesetih godina, njeni odjeci na Varšavskom kongresu slavista (1973) i otvorena pitanja iz ove oblasti* i K. Milošević, o. c. (1977).

³ Dvomjesni glagoli sa rolama agensa i pacijensa, koji se u primarnoj rečeničnoj strukturi reprezentuju i poziciji podmeta (*Ag*) i direktnog objekta — *O₄* (*Pt*).

⁴ Detaljnije o ovome v.: K. Milošević, *Neki aspekti semantičkog odnosa konstrukcija pasivne (sa trpnim pridjevom) i refleksivne u savremenom srpskohrvatskom jeziku*, Književni jezik I, sv. 3—4, Sarajevo 1972; *Temporalno značenje i sintaksička vrijednost konstrukcija Cop (praes., perf.) + part. pass. u srpskohrvatskom jeziku*, Južnoslovenski filolog XXX/1—2, Beograd, 1973.

⁵ I u jednom i u drugom slučaju identični su i forma participa (— prošli, neodređenog vida) i vrsta pomoćnog glagola (*biti*) i njegova forma (prezent).

drugi faktori konteksta, a vrlo često se ta diferencijacija i ne provodi niti je za postizanje komunikativnog cilja relevantna.⁶

1.2. Što se smisaone strukture tiče, treba unaprijed reći da se u ovoj konstrukciji mogu ostvarivati dva opšta logička tipa — *determinationi* i *relacioni*, a njihovo ostvarivanje direktno zavisi od karaktera upotrebe participa, tj. od toga da li je on upotrijebljen u pridjevskoj (adjektivnoj) ili glagolskoj (verbalnoj) kategorijalnoj vrijednosti.

Tako se semantičko diferenciranje unutar ovog modela ostvaruje orijentacijom misaonog sadržaja iskaza na aktualizaciju jedne od dviju komponenata kategorijalnog potencijala participa: na samu *realizaciju* radnje — *dinamička komponenta*, ili na *rezultat* radnje — *statička komponenta*.

1.2.1. Pošto sama forma predikata, rekli smo, u srpskohrvatskom jeziku u ovim konstrukcijama ne ukazuje na pomenutu razliku (ni formom participa, ni vrstom ni formom pomoćnog glagola), što je nekim jezicima svojstveno, ostaje da se veza forme iskaza i njegove semantičke strukture prepozna u semantičkim momentima reprezentovanim u *leksičkom* sastavu iskaza. (S obzirom da postoji određena regularna veza između temporalnog značenja iskaza i njegove semantičke strukture, u okviru jedne iste temporalne forme kopule, *temporalno* značenje može biti indirektni pokazatelj značenja iskaza, ali se u minimalnoj konstrukciji često ni ono ne može direktno raspoznati.⁷)

Pažnja će se usmjeriti prvenstveno na neka *leksičkosemantička* svojstva *glagola* i njihove rečeničnosemantičke konsekvence.

1.2.1.1. Na prvo mjesto ovdje bismo stavili *transformativne*⁸ glagole radnje, i to one koji podrazumijevaju *promjenu u/na objektu* radnje — *pacijensu*,⁹ npr.: *slomiti*, (*is*)*peći*, (*s*)*kuvati*, *zatrovati*, *osušiti* i sl. Ovakve glagole bismo nazvali *objektnotransformativni*.

1.2.1.1.1. Ako se u *apsolutnoj* poziciji nalazi *minimalna* konstrukcija iskaza izvedenog po modelu o kome je ovdje riječ — sa *transfor-*

⁶ V.: K. Milošević, o. c. (1972), (1973).

⁷ Ibid.

⁸ Termin je uzet od Đure Grubora, ali po svom sadržaju obuhvata samo dio onoga što Grubor podrazumijeva pod ovim terminom (*Aspektna značenja*, Zagreb, 1953, str. 13—16). Glagoli koji se ovdje razmatraju kao *transformativni* obuhvataju, takođe samo dio semantičkog tipa koji F. Daneš izdvaja kao »udalostni slovesa«, a koji podrazumijeva neku *promjenu*, sa opštom formulom *vTz* (*Pokus o strukturi analýzu slovesných významů*, Slovo aslovesnost XXXII/3, 1971, str. 197; i u drugim radovima istog autora koji su posvećeni semantici glagola), tj. obuhvata samo slučajeve sa određenim tipom ishodne situacije (»v«) i određenim tipom završne situacije (»z«).

⁹ Pacijens se ovdje ne podrazumijeva u onom smislu kako ga definiše W. L. Chafe u djelu *Meaning and the structure of language*, Chicago and London, 1971. (ruski prevod: *Značenje i struktura jazyka*, glava 9, stav 9.5., str. 117), — nego se ograničava na aktanta koji se u dubinskoj strukturi javlja kao predmet radnje koji obavezno podrazumijeva *vrišoca*, a u primarnoj površinskoj strukturi kao direktno objekt (u srpskohrv. — u akuzativu bez prijedloga).

mativnim glagolom — u prvi plan stupa statičko značenje participa, a to znači: saopštenje o *rezultatu* radnje inkorporiranom u njen objekt, njegovo aktuelno *svojstvo*. Logički tip iskaza je *determinacioni*, semantički korelat podmeta — *determinat*¹⁰ a temporalno značenje *sadašnjost*. U konstrukciji sa kopulom u *prezentu* pomenuta četiri semantička obilježja iskaza su uzajamno uslovljena i povezana: *statičko* značenje participa, *determinacioni* logički tip, *determinat* kao semantički korelat podmeta i *temporalno* značenje *sadašnjosti*, — jedno od njih podrazumijeva ostale. Pri ovome je kod perfektivnih glagola obavezno prisutna i *kolizija* vida glagola (— perfektivnog) i vidskog značenja iskaza (— imperfektivno).¹¹ Primjeri: *piće je zatrovano* (otrovno); *rublje je oprano* (čisto); *hljeb je (is)pečen*; *meso je (s)kuvano*; *mlijeko je pasterizovano*. Kako se vidi, za neke glagole vidsko značenje čak prestaje biti relevantno (peći, kuvati) — jer se njegov mogući semantički efekat ostvaruje već samim značenjem glagolske osnove.¹²

1.2.1.1.2. *Dinamička* predstava radnje ostvaruje se u konstrukcijama sa ovim glagolima u kombinaciji sa temporalnim značenjem *prošlosti*, i to prvenstveno uz pomoć kontekstualnih pokazatelja koji ukazuju da je težište saopštenja na samom *činu vršenja*. To su najčešće adverbijalne odredbe vremena koje kod pf-ih glagola ukazuju samo na značenje *prošlosti* (juče, davno, i sl.), a kod impf-ih i na *vremensko prostiranje* radnje u *prošlosti* (dugo, dva sata, i sl.), npr.: *piće je zatrovano dok smo mi bili odsutni*; *rublje je juče oprano*, a danas osušeno; *hljeb je dugo pečen*; *meso je satima kuvano*; i sl.

Iako je u srpskohrvatskom jeziku upotreba ove pasivne konstrukcije najčešće povezana sa anonimizacijom agensa, on se, mada nije identifikovan, podrazumijeva te u ovim slučajevima sintaksička struktura iskaza stoji u korelaciji sa semantičkom strukturom sa dva aktanta (vršiocem radnje — *Ag* i predmetom radnje — *Pt*) pa je logički tip iskaza *relacioni*.

1.2.1.2. Drugu širu klasu glagola čije je specifično značenje relevantno kao konstituent semantičkog modela u okviru ove sintaksičke forme rečenice — predstavljaju glagoli *kreativni*,¹³ preciznije: glagolske lekseme kojima se označavaju radnje čijim vršenjem se *stvara objekt*, kao rezultat radnje nastaje aktant dva, u ovom slučaju — *rezultativ*.¹⁴ Najopštiji reprezentant ove klase bio bi glagol *stvoriti/stva-*

¹⁰ Termin je predložila O. I. Moskal'skaja u djelu *Problemy sistemnogo opisania sintaksisa*, Moskva, 1974, str. 59.

¹¹ V.: K. Milošević, o. c. (1972) i (1973).

¹² V.: K. Milošević, *Uloga imperfektivnog vida i nekih drugih elementa glagolskog značenja u semantičkom konstituisanju i interpretaciji jednog tipa predikata*, Zbornik za filologiju i lingvistiku XVII/1, 1974, str. 155.

¹³ Termin je, takođe, preuzet od Đure Grubora, ali se ovdje upotrebljava u nešto užem smislu, naime, odnosi se samo na slučajeve kada realizacijom radnje nastaje *konkretni predmet*, nešto što nastavlja da egzistira nakon završetka radnje.

¹⁴ Čini mi se da je od mogućih ovaj termin najadekvatniji.

rati, a specifična značenja se manifestuju u glagolskim leksemama: *sagraditi, oplesti, napraviti, sašiti, roditi*, itd. Ove glagole bismo nazvali *objektnokreativni*.

I kod ovih glagola, kao i kod prethodne grupe — *objektno-transformativnih*, u minimalnom iskazu u prvom planu je informacija o *rezultatu* koji je prisutan u *sadašnjosti*, a za reprezentaciju hronološkog pripadanja prošlosti: saopštenje o izvršenju radnje u prošlosti, potrebni su dodatni kontekstualni pokazatelji.

Međutim, kod ovih glagola *razlika u semantičkoj strukturi iskaza* u njegovoj *dinamičkoj* projekciji (u prošlosti), s jedne strane, i njegovo *statičkoj* projekciji — *rezultatu* (u sadašnjosti), s druge strane, drukčije je prirode nego kod *objektnotransformativnih* glagola.

1.2.1.2.1. Tako iskazi *ova kuća je sagrađena prošle godine; bluza je nedavno opletena; dijete je noćas rođeno*; — saopštavaju o činu radnje koji se realizovao prije trenutka govora (u prošlosti) i *nastajanju predmeta*, neživog ili živog, pri manifestovanju tog čina. Logički tip iskaza je ovdje relacioni, a semantički korelat podmeta rečenice je *rezultat*iv.

1.2.1.2.2. Međutim, *situacija koja se manifestuje u sadašnjosti* a predstavlja *posljedicu čina radnje koji pripada prošlosti* nije neko svojstvo koje je *već postojećem predmetu* određene klase i identiteta radnjom pridodato ili izmijenjeno — nego je sama činjenica njegove *egzistencije*,¹⁵ jer kad je kuća sagrađena, ona počinje da *postoji* kao individualni objekt određene klase, kad je čovjek rođen, on počinje i nastavlja da *postoji* kao individualno živo biće određene klase, itd. Tako semantička vrijednost iskaza izvedenog po modelu N_1 — (*cop + part. pass.*) sa *kreativnim* glagolom i temporalnim obilježjem *sadašnjost* — jest egzistencijalna. Semantički korelat podmeta je *egzistirajući predmet* (*nosilac egzistencije*).¹⁶

1.2.1.2.3. Kao kreativni mogu nastupati i glagoli kojima kreativnost nije karakteristično semantičko obilježje, ali im specifični karakter objekta koji nastaje u rezultatu akcije označene tim glagolima — daje tu semantičku dimenziju. Npr.: *zemunice su iskopane; rovovi su iskopani*; i dr. sa sličnim objektima. Kao sinonimska vrijednost glagola *iskopati* može se u citiranim iskazima upotrijebiti kreativni glagol *načiniti* (ili *napraviti*), što inače nije moguće. Upor.: *statua je iskopana; oči su mu iskopane*; i sl.

1.2.1.3. Semantički efekti suprotni onima koje u našoj konstrukciji daju kreativni glagoli — manifestuju se prilikom upotrebe u toj konstrukciji glagola koje bismo nazvali *destruktivnim* (sa se-

¹⁵ Up.: A. Vežbicka, *O smyslovych ograničenijach dlja pravil množestvennogo sinteza pri avtomatičeskom perevode k grammatike slementarnych smyslov*, Naučno-tehničeskaja informacija. 1966, br. 5, str. 29.

¹⁶ Po formi i značenju glagolske lekseme u predikatu ovakvi iskazi ne spadaju u standardne egzistencijalne rečenice. V.: N. D. Arutjunova, *Predloženie i ego smysl*, Moskva, 1976, glava IV; O. N. Selivestрова, *Komponentnyj analiz mnogoznačnyh slov*, Moskva, 1975, glava druga.

mantičkim obilježjem *destruktivnost*), što podrazumijeva da realizacija njihove radnje dovodi do destrukcije predmeta, objekta na koji je usmjerena. Najopštiji predstavnik klase bio bi glagol *uništiti*, a specifičnija značenja posjeduju: *srušiti*, *razbiti*, *spaliti*, *razoriti*, i sl.

Tako iskaz izveden po našem modelu sa glagolom pomenutog semantičkog tipa — ukoliko ima temporalno značenje *prošlosti* — predstavlja saopštenje o *realizaciji* destruktivne radnje (*most je srušen u prošlom ratu; Marko je nedavno ubijen*), a njen rezultat, logički ishod prisutan u *sadašnjosti* je *negacija egzistencije predmeta: most više ne postoji* (u svojoj standardnoj formi i funkciji); *Marko više ne postoji*.¹⁷

Ovakva semantička struktura iskaza konstituise se samo sa *perfektivnim* glagolima sa semantičkim obilježjem *destruktivnost*, dok imperfektivni glagoli sa istom korjenskom morfemom drukčije utiču na formiranje semantičke strukture iskaza.

1.2.1.3.1. Analogno onome što je konstatovano za *kreativne* glagole, treba registrovati da isti semantički efekt kao destruktivni — na nivou iskaza mogu u određenim konstelacijama dati i glagoli koji (u svojoj uobičajenoj upotrebi) nisu semantički obilježeni kao destruktivni. Tako, npr., transformativni glagol *isušiti* (npr.: *duvan je isušen; zidovi su isušeni; kože su isušene; žito je isušeno*; i sl.), koji podrazumijeva *likvidaciju osobine* (vlažnosti) u predmetu (objektu radnje, ukoliko se glagol upotrebljava kao tranzitivan), dobija smisao *likvidacije objekta* ukoliko je ta osobina (ovdje vlažnost) primarni uslov i osnovna forma njegove egzistencije, npr.: *jezero je isušeno; močvara je isušena*; i sl.

1.2.1.4. Od glagola radnje skrenućemo pažnju još na tzv. *motivne* glagole,¹⁸ i to takve koji su tranzitivni i podrazumijevaju *promjenu mjesta objekta radnje* (*objektnomotivni*), a uz to su i *perfektivni*, npr.: *odnijeti, donijeti, odvesti, dovesti, odagnati, dognati* i sl. Npr., iskaz *donesen je jedan ranjenik na dva moguća temporalna plana* na kojima se može manifestovati sadržaj ovoga iskaza — ima i dva različita opšta smisla, i to: a) sa značenjem *prošlosti* (*sinoć je donesen jedan ranjenik*) predstavlja informaciju o *izvršenju radnje*, a sa značenjem *sadašnjosti* — informaciju o *prisustvu* (*postojanju*) *konkretnog predmeta* (ovdje *lica*) na određenom mjestu — u sferi govornog lica, njegovu *lokalno determinisanu egzistenciju*.¹⁹

¹⁷ Ovaj rezultat *prošle* radnje prisutan u *sadašnjosti* odgovara u Daneševoj analizi strukture glagolskih značenja slučaju (xE) u poziciji »z«, tj. situaciji koja nastaje promjenom karakterističnom za jedan tip glagola »udalostnih« zasnovanih na formuli s_1Ts_2 , i to takvih koji znače nestajanje (o. c. 1971, str. 203). V. isto u: F. Daneš, *K strukture slovenských významů*, Jazykovedné štúdie XII, Bratislava, 1972, str. 151.

¹⁸ I ovaj termin je preuzet od Đure Grubora, ali se i on upotrebljava u značenju specifičnijem od onog koje podrazumijeva Gruborova definicija: »kad ko (što) radnjom mijenja mjesto: ide, dođe«, o. c., str. 13.

¹⁹ O specifičnom karakteru upotrebe egzistencijalnih iskaza prirodnih jezika — s obzirom na »oblast egzistencije«, v.: N. D. Arutjunova, o. c., str. 210. i drugdje, a o mogućem poimanju i upotrebi termina *egzistenci-*

Glagol suprotnog značenja s obzirom na smjer — *odnijeti* i sl. — uslovio bi i suprotno značenje iskaza sa temporalnim obilježjem *sadašnjosti*, tj. značio bi *odsustvo određenog predmeta/lica na datom mjestu (u sferi govornog lica) u vremenu govorenja*.

Analogno se u pogledu manifestovanja statičke i dinamičke varijante značenja iskaza ponašaju i glagoli kojima se označava promjena položaja objekta radnje, npr.: *drvo je juče oboreno* — *drvo je danima oboreno*.

1.2.1.5. Sve glagolske lekseme koje su dosad u konstrukciji sa participom pasivnim posmatrane — leksički reprezentuju neku promjenu — *svojstva/kvaliteta, egzistencije, mjesta, položaja* — pa se one u opštoj klasifikaciji mogu na osnovu tog zajedničkog obilježja uzimati i kao jedna grupa.²⁰ Međutim, za njihovu ulogu u konstituisanju semantičke strukture iskaza može biti veoma značajna i njihova uža semantička specifikacija,²¹ koja je ovdje bila u centru pažnje. To dovoljno pokazuju analizirani slučajevi.

1.2.1.5.1. Da bismo reljefnije ocrtali leksičkosemantičku relevantnost glagola u analiziranim primjerima, ukazaćemo i na drukčije slučajeve.

Koliko god razmatrane semantičke klase glagola utiču na semantičku identifikaciju iskaza u okviru njegovog šireg semantičkog potencijala, toliko isto glagoli nekih semantičkih klasa tu identifikaciju i, uopšte, semantičku diferencijaciju radikalno otežavaju, a moglo bi se reći i onemogućavaju. Tu bismo podsjetili na tzv. *alimitativne* impf. glagole u posmatranoj formi predikata.²² To su glagolske lekseme koje po svojoj semantičkoj prirodi ne dopuštaju da efekat njihovog djelovanja bude inkorporiran u predmet radnje (u sekundarnoj strukturi našeg tipa — podmet rečenice) *kao njegovo trajno svojstvo, određena primjetna (fizička ili dr.) promjena* — i da se shvati kao osobina koja nadživljuje vrijeme realizovanja sadržaja glagolske lekseme.²³ Tu spada relativno mali fond glagolske leksike (*hvaliti, voljeti, poštovati,*

jalnost i, u vezi s tim, mogućnosti klasifikacije iskaza sa obilježjem »egzistencijalnost« v.: O. N. Selivestrova, o. c., poglavlje *Glagol imet' i konstrukcija tipa u menja (est')*.

²⁰ Kod Grubora sve ove klase pripadaju široj klasi *razvojnih (evolutivnih)* glagola, a grupe: a) *kreativni*, b) *transformativni*, v) *motivni* — predstavljaju jednu od tri potklasifikacije *razvojnih* glagola, i to onu po »vrsti radnje« (str. 7—13). Ovom prilikom treba istaći da se Gruborovo citirano djelo, koje predstavlja posmrtno izdanje rukopisa koji autor nije dovršio, uglavnom sastoji od *nacrtâ, razmišljanja i kritičkih ocjena*, — koji sadrže veoma interesantne i lucidne opservacije, posebno o leksičkosemantičkim svojstvima glagola, čiji je značaj tek u novije vrijeme došao do pravog izražaja, u prvom redu u radovima F. Daneša. I kod Daneša su u opštoj klasifikaciji svi ovi glagoli u jednoj grupi, o. c. (1971) i (1972).

²¹ Daneš je specifikaciju obuhvatio u pregledu razlika između ishodne (»v«) situacije i zaključne (»z«) situacije kod glagola koji znače neku promjenu, o. c. (1971), (1972).

²² V.: K. Milošević, o. c. (1974), Zbornik za filologiju i lingvistiku XVII/1.

²³ *Ibid.*, str. 156.

cijeniti, tražiti i sl.), koja dopušta i dalju semantičku potklasifikaciju, npr.: na lekseme sa obilježjem emotivna aktivnost (voljeti), interpersonalni odnosi (poštovati), i dr.²⁴

Ostvarivanje statičke predstave glagolskog sadržaja — vrednosnog *statusa* lica ili predmeta označenog podmetom — koji nastaje u procesu realizovanja glagolskog sadržaja ovih glagola — ni praktično ni logički se *temporalno* ne distancira od manifestovanja *konkretnog* odnosa kojim se taj status postiže. Tako se kod ovih glagola, po prirodi odnosa koje označavaju, *adjektivno* značenje participa i *determinacioni* logički tip iskaza — *temporalno* globalno ne diferenciraju od manifestovanja *glagolskog* značenja participa i *relacionog* logičkog tipa iskaza.²⁵ Za razliku od *evolutivnih* glagola, semantička priroda ovih glagola nema značaja kao instrument semantičke diferencijacije unutar pasivne konstrukcije rečenice.

1.2.1.6. Svojstva i mogućnosti rečeničnog modela sa formom predikata *Cop (praes) + part. pass.* i sa glagolima analiziranih semantičkih klasa — na dva plana koje smo ovdje posmatrali — ovako se manifestuju:

a) logički tip	b) semantički korelat podmeta
1) determinacioni	1) determinat
2) relacioni	2) pacijens, rezultativ
3) egzistencijalni	3) nosilac svojstva egzistencije

Uočljivo je i karakteristično za ove konstrukcije da *semantički korelat podmeta ne može biti agens*.

Pojave predstavljene pod a) i b) ne mogu se kombinovati slobodno nego samo one koje su istim brojevima označene. Ovim kombinacijama se dalje pridružuju, po određenim pravilima, semantička obilježja iz parova *statičnost — dinamičnost, sadašnjost — prošlost*, i to: uz 1) i 3) *sadašnjost — statičnost*, a uz 2) *prošlost — dinamičnost*.

2. Pod *refleksivnom* formom rečenice podrazumijevamo sekundarnu sintaksičku strukturu sa *tranzitivnim* glagolom²⁶ u predikatu — koja stoji u transformacionoj vezi sa sintaksičkim strukturama (jednom ili više) sa aktivnom formom predikata i akuzativom bližeg objekta.

Shodno zadatku koji smo sebi postavili, obratićemo pažnju na dva aspekta — *logičku* vrijednost iskaza i *nominativnu* vrijednost podmeta. Posmatraćemo prvenstveno, kao i u pasivnim konstrukcijama, slučajeve sa glagolom *fizičke radnje* u predikatu i sa leksičkim znakom *konkretnog* predmeta u poziciji podmeta.

²⁴ Opšte semantičke opservacije o ovoj grupi glagola v.: K. Milošević, o. c. (1974), Zbornik za filologiju i lingvistiku, str. 149. i 151. i u literaturi koja se tamo citira. Semantičku interpretaciju nekih od ovih glagola v.: N. D. Arutjunova, o. c., str. 126, 137, 153, 162. i u publikacijama na koje autorka upućuje.

²⁵ V.: K. Milošević, o. c., Zbornik za filologiju i lingvistiku XVII/1, 1974.

²⁶ v. bilješku br. 3. i br. 1.

2.1. Odmah treba istaći da semantičkovarijativni potencijal u iskazima izvedenim po ovom modelu, u naznačenim okvirima posmatranja, zavisi od činjenica *različitih* od onih koje smo konstatovali za formu rečenice sa participom pasivnim u sastavu predikata.

2.1.1. Dok su u pasivnoj formi rečenice i *statička* i *dinamička* komponenta implicirane u značenju same *forme participa* u predikatu, u refleksivnoj konstrukciji forma predikata podrazumijeva *dinamičku* predstavu glagolskog značenja.

Tako, ako primjere prethodno citirane u konstrukciji s participom pasivnim — predstavimo u refleksivnoj formi, apstrahujući i zaobilazeći probleme i zahtjeve koji se nameću u vezi sa izborom adekvatne temporalne forme, zatim vidskim ograničenjima i mogućnošću prepoznavanja dijateze,²⁷ — odmah ćemo se uvjeriti da oni normalno predstavljaju *glagolski sadržaj u njegovoj realizaciji* (npr.: *rublje se pere (pralo)*; *hljeb se peče (pekao)*; *meso se kuva (kuvalo)*; *kuća se gradi (gradila)*; itd.). U slučaju upotrebe perfektivnih glagola u ovim primjerima, *rezultat* se može podrazumijevati kao logički ishod radnje, ali ne kao značenje koje model podrazumijeva sam po sebi (svojim kategorijalnim i morfološkim sastavom) u kombinaciji sa određenim glagolskim semantičkim klasama.

2.1.2. Dinamička predstava radnje u ovim konstrukcijama sa *tranzitivnim* glagolima — na logičkom planu obavezno podrazumijeva *relacioni* tip.

2.1.2.1. Međutim, u iskazima koji pripadaju ovom modelu, ipak se ostvaruje i *determinacioni* tip, ali drukčijim putem nego u pasivnoj formi rečenice. Naime u ovoj formi ostvaruje se *determinacioni* tip ukoliko predikat referiše samo o *svojstvu* predmeta apstrahujući samu akciju, tj. dezaktualizujući je. Takvi bi bili iskazi: *Marko se brije (Marko ne pušta (nema) bradu i brkove)*; *Marko se bije (ima sklonost, navika da to čini)*; *guma se razvlači (ima svojstvo elastičnosti)*; *žica se savija (savitljiva je)*. Ovakav smisao iskaza često nije prepoznatljiv ukoliko ovaj stoji u apsolutnoj poziciji, nego se iz konteksta raspoznaje.²⁸

2.1.3. Dok *pasivna forma* identičnom morfološkom reprezentacijom predikata može da pokriva dva *temporalna značenja*, *refleksivna to ne može*. Zato za predstavljanje primjera ranije datih sa *participom* u predikatu — u refleksivnoj konstrukciji mogu doći u obzir *dvi*je temporalne forme — *perfekta* i *prezenta*, a često nijedna nije adekvatna. Pri tome se, naravno, odmah javlja i problem mogućnosti temporalne distribucije glagolskog vida. Tako iskazu *hljeb je (is)pečen* — sa značenjem *sadašnjosti* — nije semantički ekvivalent ni *hljeb se peče* (— zbog *dinamičkog značenja*), ni *hljeb se ispěče* (— zbog *dinamičkog značenja* i *neaktuelnog temporalnog značenja*), ni (*hljeb se pekao*) (zbog *dinamičkog značenja* i *značenja prošlosti*). Najbliži po

²⁷ V.: K. Milošević, *o. c.* (1972).

²⁸ V.: K. Milošević, *o. c.* (1977).

smislu bi bio iskaz *hljeb se ispekao*, iako, strogo uzevši, ni on nije puni semantički ekvivalent.

2.1.4. Dok je nominativna varijativnost podmeta u *pasivnoj* formi relativno ograničena (*determinat*, *pacijens*, odnosno *rezultat*, *nosilac egzistencije*), a *apsolutno isključuje* *agens*, dotle su u *refleksivnoj* konstrukciji *moćnosti šire*, a što je u ovom poređenju veoma relevantno, ne isključuju *agens*.

1) Tako je u svim već navođenim primjerima (*rublje se pere*; *hljeb se peče*; *meso se kuva*; *kuća se gradi*) u poziciji podmeta argument sa funkcijom *pacijensa* ili *rezultat*a, što je ostvarljivo i u *pasivnoj* formi rečenice.

2) U citiranim slučajevima gdje je sama akcija *dezaktualizovana* i pripisuje se podmetu kao njegovo vremenski neograničeno svojstvo — semantički korelat podmeta je *determinat*: *Marko se nije* (ima sklonost da to čini); *guma se razvlači* (*elastična je*); itd.

Osim već predočenih, u *refleksivnoj* konstrukciji mogu se ostvarivati i sljedeće dijateze:

3) *Refleksivna* dijateza se ostvaruje kad nominativna vrijednost podmeta odgovara rolama dva u argumenata, i to *agens*a i *pacijensa*: *Marko se brije* (u smislu: *na sebi izvodi radnju brijanja*).

S obzirom da ovakva interpretacija nominativne vrijednosti podmeta u *refleksivu* nije u nauci opšteprihvaćena,²⁹ moramo objasniti da mi smatramo da se u *refleksivu* ostvaruju *dvi*je semantičke role, a da je jedinstven jedino njihov realni korelat (*referent*).³⁰

4) *Kauzativno pasivna* dijateza se ostvaruje u slučajevima kad podmet stoji u korelaciji sa semantičkim rolama *kauzatora* (K) i *pacijensa* (Pt), npr.: *Marko se upravo brije kod berberina* (*berberin ga brije*).

5) *Recipročna* dijateza se ostvaruje kada je lice imenovano u podmetu istovremeno *agens* sopstvene radnje i *pacijens* radnje drugog učesnika — anonimnog (*Marko se nije na ulici*) ili poznatog (*Marko se nije s Petrom*; *Marko i Petar se biju*).

6) *Agentivna* dijateza se ostvaruje u slučajevima kad se informiše samo o *aktivnoj* ulozi lica (ili drugog živog bića) podmetom označenog: *Mama, Marko se nije* (u smislu: *Mama, Marko mene nije*).³¹

Na prvi pogled je jasno da je *nominativni potencijal podmeta u refleksivnoj formi rečenice širi nego u pasivnoj*, a glavna razlika je u tome da on *obuhvata i semantičku rolu agensa*.

²⁹ V.: K. Milošević, *Teorija glagolskog roda...*, str. 192.

³⁰ V.: o.c. Izdvajanje *refleksiva* kao posebnog roda prisutno je i u sistematizaciji formi i značenja roda koje daje na materijalu bugarskog jezika K. Ivanova u radu *Opit za modeliranje na zalogovite otnošenija*, B'lg. ezik, 1970, kn. 4, str. 328—331.

³¹ Opširnije o jezičkim i vanjezičkim uslovima ostvarivanjima ovog značenja v.: K. Milošević, o.c. (1977).

2.1.4.1. Ako u ovom šarenilu hoćemo da ipak utvrdimo neko opšte svojstvo dijateze u ovom modelu, onda moramo konstatovati da u svim razmatranim slučajevima forma rečenice podrazumijeva jedino to da lice ili predmet označen podmetom stoji u semantičkoj korelaciji sa *obaveznim* aktantnim sastavom situacije označene *tranzitivnim* glagolom, sa njenim neposrednim učesnikom ili učesnicima, bez kojega se, ili bez kojih se situacija ne ostvaruje. Pošto refleksivna komponenta (se) obavezno blokira sintaksičku poziciju bližeg objekta, posmatranom modelu ostaje *samo jedna sintaksička pozicija* (— podmeta) za leksičku reprezentaciju *dva*ju aktanata — *agensa* (čija uloga može biti reducirana na kauzativnu) i *pacijensa* (eventualno *rezultativa*). Komponenta »se« signalizira prisustvo druge semantičke pozicije, čiju semantičku i referentnu korespondenciju treba raspoznati u kontekstu — jezičkom ili vanjezičkom, ili u njihovom saodnosu.

2.1.4.2. Zato se može konstatovati da opšte svojstvo ove rečenične konstrukcije nije reprezentovano nijednom od utvrđenih dijateza — kao *osnovnom*, nego onim što je gramatički zajedničko njima svima, a to je — da ova konstrukcija (sa tranzitivnim glagolom u predikatu) *sintaksički ne može da diferencira osnovne semantičke pozicije (role) karakteristične za većinu dvomjesnih glagola — poziciju agensa i poziciju pacijensa (u nekim situacijama rezultativa), nego ih u površinskoj strukturi u pravilu objedinjuje*. U konkretnim slučajevima dijateza se raspoznaje pomoću leksičkosemantičkih momenata, a često uz učešće i drugih kontekstualnih faktora.³²

Činjenica semantičke neizdiferenciranosti podmeta u refleksivnoj formi rečenice — dopušta i da dijateza ostane *neizdiferencirana* — bilo da ona nije izdiferencirana u govornikovom saznanju, bilo da njeno diferenciranje za postizanje komunikativnog cilja, tj. na informativnom planu nije ni bitno (ako je na referentnom čak i prisutno), npr., iskazom *Marko se ranio u lovu* informiše se da je Marko zadobio ranu, a eksplicitna informacija o agensu ili prouzrokovaču povrede izostaje.

3. Razmatrajući odnos pasivnog i refleksivnog modela rečenice, na osnovu osobina koje su bile predmet naše pažnje — možemo konstatovati:

1a) U pogledu logičkog sadržaja koji se ostvaruje u minimalnoj jedinici govora — iskazima izvedenim i po jednom i po drugom modelu svojstvena je mogućnost pripadanja i jednom i drugom logičkom tipu — *relacionom i determinacionom*.

U pasivnoj konstrukciji rečenice može se ostvarivati i egzistencijalno značenje (ukoliko se ranije analiziranim rečenicama sa kreativnim i destruktivnim glagolima može priznati status egzistencijalnih).

b) Razlika determinacionog i relacionog tipa — u *pasivnoj* formi rečenice podrazumijeva i razliku *temporalnog* značenja, i to takvu da determinacioni tip podrazumijeva *sadašnjost*, relacioni — *proš-*

³² V.: *ibid.*

lost. U refleksivnoj formi logički tip *nije u ovom smislu povezan sa temporalnim značenjem*.

2) U domenu dijateze osnovna razlika je u tome što se u *pasivnoj formi nikad ne ostvaruje korelacija podmeta sa agensom, a u refleksivu ona nije isključena*, a moguća je u nekoliko varijante, i to *refleksivnoj* (podmet stoji u korelaciji sa agensom i pacijensom), *recipročnoj* (podmet je agens sopstvene radnje, a istovremeno pacijens radnje drugog vršioca) i *agentivnoj* (podmet je agens).

3) Kad se sumiraju svi dosadašnji navodi o jednoj i drugoj konstrukciji, izlazi da *varijativni potencijal pasivne forme rečenice ima svoje težište u domenu opozicije statičnost — dinamičnost* koja stoji u *simetričnom odnosu sa logičkim smislom iskaza i njegovim temporalnim značenjem*, a u priličnoj mjeri i sa *dijatezom podmeta*, a *refleksivne forme rečenice* — u domenu dijateze podmeta, tj. hijerarhizacije aktanata.

4. Na kraju ćemo uporediti, na dva označena plana, *aktivnu konstrukciju* sa dvije već razmotrene. Ograničićemo se, takođe, na *tranzitivne glagole*, i to na one semantičke klase koje su dosad uzimane u obzir.

4.1. U pogledu dijateze podmeta karakteristično je da *aktivna konstrukcija u toj poziciji prvenstveno reprezentuje semantičku rolu agensa* (*majka* pere rublje; *Marko* zida kuću; *radnici* sijeku drva), a može da predstavi i druge role: *kauzatora* (*Marko* gradi (u smislu: organizuje ili finansira gradnju) kuću), *instrument* (*ralo* siječe brazdu), *sredstvo* (*benzin* je očistio sve mrlje),³³ *element* (*bujica* je stvorila jezero; *grūd* je uništio usjeve; *vjetar* nosi lišće; *oluja* obara drveće; *kiša* je oprala ulice; *zemljotres* je srušio nekoliko zgrada; itd.).

Ako bi se izišlo iz okvira leksičkih grupa glagola koje razmatramo i uzele u obzir i neke druge klase (npr.: glagoli mentalnih radnji, čulnog opažanja, emotivnih i afektivnih stanja), i to bez obzira na broj mjesta koje predikat podrazumijeva, onda bi se *nominativni potencijal podmeta aktivne rečenice ukazao u cijelom svom rasponu*. Ovom prilikom to, međutim, nije potrebno ni umjesno s obzirom na leksičko-semantički okvir koji smo na početku razmatranja odredili i kojeg smo se dosad držali.

Zadržavajući se, dakle, u problemskim okvirima koje smo ranije dali, moramo konstatovati da se od aktanata koji su se pojavljivali u poziciji podmeta u pasivnoj i refleksivnoj formi rečenice — ovdje *ne pojavljuje pacijens*³⁴ (ni drugi aktanti koji se grubo mogu obuhva-

³³ V.: Ju. D. Apresjan, *Leksičeskaja semantika* (sinonimičeskie sredstva jazyka), Moskva, 1974, str. 128.: »Formy so značeniem instrumenta otličajutsja ot form so značeniem sredstva tem, čto ispol'zovanie sredstva prividit k ego raschodovaniju, 'svjazyvaniju' (ego vse men'se ostaetsja v svodobnom sostojanii), v to vremja kak primennije instrumenta ostavljaet ego v nesvjazannom sostojanii.«

³⁴ U vezi sa upotrebom termina v. bilješku br. 9.

titi ovim terminom, npr. rezultativ). *Po ovome se aktivna konstrukcija oštro razlikuje od pasivne i refleksivne.*

4.2. Što se tiče opšteg smisla koji se može realizovati u aktivnoj formi rečenice — u odnosu na druge dvije rečenične konstrukcije — ograničenje postoji jedino u realizovanju *egzistencijalnog* značenja, i to ne apsolutno, nego u okviru glagolske leksike kojom smo se mi u ovom radu bavili, a koja i nije tipična za obilježavanje egzistencijalnog značenja. Inače se egzistencijalno značenje prvenstveno realizuje u okviru ovog rečeničnog tipa pomoću glagola koji u jezicima za to služe (*postojati, biti, imati*).

Relacioni tip je primaran ovom modelu sa glagolima posmatranih semantičkih klasa u predikatu.

Determinacioni tip se ostvaruje u slučaju dezaktualizacije (uopštavanja) radnje i, obično, drugog aktanta (*Pt* i sl.), npr.: *Marko pije* (u smislu: *pijanica je*); *on piše* (u smislu: *umije da piše*; ili *pisac je*) i sl., tj. na način analogan onome koji smo konstatovali za refleksivnu formu rečenice.

5. Upoređivanje karakteristika koje se odnose na *dijatezu podmeta* i *opšti smisao* koji se ostvaruje u iskazima izvedenim po modelima koje smo razmatrali — ukazuje na *nejednak* značaj jednog i drugog plana za utvrđivanje razlika između posmatranih modela, prvenstveno za definisanje njihovih međusobnih odnosa na ta dva plana.

5.1. Zapravo, u mogućnosti reprezentovanja *smisaonih tipova* između ovih sintaksičkih modela se neke izrazitije granice ne mogu povlačiti u domenu pojave koja je posmatrana. U sva tri modela se ostvaruju i determinacioni i relacioni logički tip. Za takvo stanje stvari postoje i određene logičke pretpostavke. One su, s jedne strane, sadržane već u semantičkim svojstvima glagola, prvenstveno u njegovom aktantnom sastavu, ali i u karakteru oblika mišljenja i mogućnostima njihove primjene.

Svi posmatrani glagoli označavaju situaciju sa najmanje *dva* aktanta koji stoje u određenom *odnosu*, a ta situacija je direktni jezički odraz empirijske situacije sa određenim realnim predmetima kao učesnicima. Tako je, već po prirodi stvari, iskazima oformljenim sa glagolima ovakvog tipa u suđenju i mišljenju prvenstveno adekvatan relacioni model.

5.2. S druge strane, *odnosi* između dvije ili više supstancionalnih veličina svojstveni već empirijskoj situaciji i prirodni i u strukturi semantičke situacije, a jezički reprezentovani određenim glagolskim leksemama, *ne moraju biti direktno odraženi u predikativnoj strukturi iskaza*. Zapravo, misao o situaciji po svojoj prirodi ne mora biti ikonički odraz *same situacije*, nego je u prvom redu odraz *aktivnog postupka hijerarhizacije i selekcije*. U tom postupku, za slučaj koji razmatramo, najpresudnija je prilično široka mogućnost jezičkog predstavljanja jedne iste realne situacije u iskazima koji sadrže bilo *relacione*, bilo *atributivne* sudove. Ovo je moguće u prvom redu zato

što se, po prirodi stvari, između *svojstva* predmetâ i odnosâ u koje oni stupaju — ne može uvijek, ni empirijski, ni logički, provesti oštra granica, jer svojstva mogu biti plod nekih odnosa, tj. njima i stvarno i logički uslovljena, pa se mogu i shvatiti i predstavljati i *kao svojstva* i *kao relacije*.

Tako smo vidjeli da u aktivnoj i refleksivnoj formi rečenice *neaktualno* predstavljanje radnje obično izbacuje iz vidnog polja iska-za drugog aktanta dvomjesnih predikata i informativni sadržaj svodi na stopštenje o *svojstvu* aktanta koji je predstavljen u poziciji podmeta.

5.3. U domenu *dijateze* stvari ipak nisu do te mjere nerazgraničene i nerazgraničive.

Vidjeli smo da svaka od naših konstrukcija — u okviru leksič-kosemantički ograničenog repertoara predikata a tako isto i aktanata — ima više od jedne nominativne mogućnosti podmeta (njegove semantičke korespondencije). Zapravo, nijedna od njih nije obilježena *jednom obaveznom* dijatezom subjekta, iako se može govoriti o dijatezi koja je primarna.

Sama ta činjenica nije dovoljna za definisanje *diferencijalnih* svojstava ovih konstrukcija u pogledu dijateze, nego je pri tome bitno da svaka od ovih konstrukcija, tj. njena *forma predikata podrazumi-jeva* (dopušta) izvjestan *raspon* dijateza koji *nije identičan ni za jedan mogući par* iz ovog trojstva (— konstrukcija).

5.3.1. Da vidimo u čemu su razlike. Prvo je što posmatranje analiziranih slučajeva pokazuje, i što treba istaći, iako je u nauci odavno poznato, — da su u *diferenciranju* ovih konstrukcija, od svih mogućih dijateza podmeta — presudne samo one koje se odnose na tipove hijerarhizacije u okviru *dvaju* aktanata, i to *agensa* i *pacijensa* (odnosno i drugih rola koje se grubo mogu obuhvatiti ovim terminom). Dakle, gramatički relevantna diferencijalna svojstva su u domenu *glagolskog roda*, što je već u tradicionalnoj gramatici utvrđeno. A u tom pogledu, kako su analize već pokazale, stanje je ovakvo:

1) *Aktivna forma ne može* u sintaksičkoj poziciji podmeta leksički reprezentovati nosioca role neposrednog *objekta radnje*, koji se radnjom mijenja ili nastaje (*pacijens, rezultativ*) i ona je time obilježena prema ostale dvije, koje imaju tu mogućnost.

2) *Pasivna forma ne može* u poziciji podmeta rečenice reprezentovati nosioca role *vršioca radnje* (*agens*) i ona je time obilježena prema ostale dvije, koje imaju tu mogućnost.

3) *Refleksivna konstrukcija ima mogućnost* da u poziciji podmeta leksički reprezentuje nosioca ili nosioce i jedne i druge semantičke role — *Ag* i *Pt*. Ove role se u toj poziciji ne moraju zajednički manifestovati, nego postoji mogućnost i pojedinačnog manifestovanja.

Ni u jednom od predloženih slučajeva nominativnog potencijala podmeta ovih konstrukcija mogućnosti nisu neograničene nego su uslovljene: strukturom situacije označene glagolom — karakterom

odnosa i brojem i rolama argumenata, s jedne strane, i mogućnostima hijerarhizacije koje nudi određena forma rečenice, s druge.

5.3.2. Ako rezimiramo sve što je dosad kazano, onda izlazi:

1) Ne može se govoriti o gramatički relevantnim specifičnim razlikama između aktivne, pasivne i refleksivne konstrukcije rečenice — s obzirom na logički tip iskaza koji se u njima može realizovati.

2) Njihova specifičnost je u domenu dubinske hijerarhizacije aktanata, tj. u domenu *dijateze podmeta*. Za aktivnu i pasivnu formu ona se ne može precizno definisati onim što se obavezno ostvaruje, nego onim što se *ne može ostvariti*. Tako, ako se uporede rasponi dijateza svih rečeničnih formi koje smo posmatrali, mora se konstatovati da je za *aktivnu* formu karakteristično *odsustvo dijateze* ($S=Pt$), za *pasivnu* — *odsustvo dijateze* ($S=Ag$), a za *refleksivnu* — da ona *ovog ograničenja nema*.

KSENIJA MILOŠEVIĆ

DIE FORM DES PRÄDIKATS UND DER SEMANTISCHE TYP DES SATZES Zusammenfassung

Von der traditionellen auf morfologischen und lexikologisch-kategorialen Kriterien fußenden Klassifikation des Prädikats (aktive bzw. passive Form) ausgehend, betrachtet die Autorin zweigliedrige syntaktische Modelle des serbokroatischen einfachen Satzes mit Prädikaten erwähnter Typen / N_1 —VF; N_1 — (Cop + part. pass.); N_1 — (VF + se / und ihren realisierbaren Varianten — und untersucht den Zusammenhang dieser Modelle mit den semantischen Satztypen, die unter Mitwirkung bestimmter Prädikate realisiert werden.

Die Autorin konstatiert verschiedene Fälle von Asymmetrie zwischen dem zweigliedrigen syntaktischen Modell mit einem bestimmten Prädikatstyp und der semantischen Qualifikation des Satzes, als einem nach diesem Modell verwirklichten komplexen Sprachzeichen, und trachtet die konstitutiven Faktoren und Identifikationsmechanismen verschiedener semantischer Typen festzustellen, die im Rahmen jedes einzelnen syntaktischen Modells realisiert werden.